

Общества перевести и издать Библию для православных белорусов на белорусском языке также не увенчалась успехом. Причинами такой ситуации можно назвать отсутствие богословов в достаточной для подобного перевода степени владевших белорусским языком и пользовавшихся достаточным авторитетом среди церковного руководства. Кроме того, ограниченное количество попыток перевода Священного Писания дает основания сделать вывод, что и православное белорусское население не вполне было готово к богослужениям на белорусском языке.

Літэратура:

1. *Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва.* – Фонд 3. – Воп. 1. – Спр. 198. Дакументы Цэнтр. Беларус. правасл. камітэта ў г. Вільня (статут, пратаколы, рэзалюцыя канферэнцыі і інш.).
2. *Государственный архив Брестской области.* – Фонд 2059. – Оп. 1. – Д. 1. Указы Полесской духовной консистории за 1924 г.
3. Дионисий (Валендинский) Переписка Высокопреосвященного Митрополита Дионисия с Председателем организационного комитета Русского народного объединения в Польше / митрополит Дионисий (Валендинский) // *Воскресное чтение.* – 1927. – №7. – С. 100.
4. Лабынцев, Ю. *Православная литература Польши (1918–1939 гг.)* / Ю. Лабынцев, Л. Щавинская. – Минск : Нац. б-ка Беларусі, 2001. – 304 с.
5. Пікарда, Г. Нябеснае полымя. Досьлед пачаткаў беларускага перакладу Новага Запавету і псалмаў (1931) / Г. Пікарда // *Спадчына.* – 1995. – № 4. – С. 152–175.
6. Сідарэвіч, А. *Да гісторыі першага выдання Новага Запавету і Псалмаў на сучаснай беларускай мове (1931 год)* / А. Сідарэвіч // *ARCHÉ.* – 2012. – № 1-2. – С. 106–134.

МІХАЛЕВІЧ А. Г.

КАНДЫДАТ ФІЛАЛАГІЧНЫХ НАВУК, ДАЦЭНТ КАФЕДРЫ БЕЛАРУСКАГА І РУСКАГА
МОВАЗНАЎСТВА БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА ПЕДАГАГІЧНАГА
ўНІВЕРСІТЭТА ІМЯ МАКСІМА ТАНКА

МОРДАС Н. Р.

КАНДЫДАТ ФІЛАЛАГІЧНЫХ НАВУК, ДАЦЭНТ КАФЕДРЫ БЕЛАРУСКАГА І РУСКАГА
МОВАЗНАЎСТВА БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА ПЕДАГАГІЧНАГА
ўНІВЕРСІТЭТА ІМЯ МАКСІМА ТАНКА

НЕКАТОРЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ПЕРАКЛАДУ ТЭКСТАў САКРАЛЬНАГА ХАРАКТАРУ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Пераклад з’яўляецца сёння самастойнай полікультурнай камунікатыўнай адзінкай, у якой менавіта перакладчык садзейнічае ажыццяўленню абмену навуковай інфармацыяй, эквівалентна трактуючы яе як раўназначнасць аб’ёму перадачы аб’ёму інфармацыі і нормам мовы перакладу. Вялікую цікавасць у гэтым плане выклікае пераклад тэкстаў сакральнага характару, у прыватнасці Бібліі, на беларускую мову.

Адна з вядомых лацінскіх прымавак гаворыць: «Habent sua fata liberi («Кнігі маюць свой лёс»»). Аднак ёсць кнігі, якія не толькі маюць свой асаблівы лёс, але і самі становяцца лёсам, вызначаюць шляхі цывілізацыі і культуры. Да такіх найвялікшых кніг у гісторыі чалавецтва належыць Біблія – Першапачатковы еўрапейскай цывілізацыі, якая стала падмуркам усёй еўрапейскай культуры, у тым ліку і беларускай, адыгрываючы асаблівую ролю ў жыцці мільёнаў людзей розных часоў і народаў.

Згодна з падлікамі, на сённяшні дзень Біблія застаецца адзінай кнігай, якую часцей за ўсё перакладаюць у свеце. Так, да пачатку 2010 года яна была поўнасьцю перакладзена на 451 мову і часткова на 2479 моў свету. Актыўны пераклад царкоўна-рэлігійнай літаратуры на беларускую мову пачынаецца ў апошнія дзесяцігоддзі XX ст.: Евангеллі ў перакладзе Анатоля Клышкі (1989-1990 гг.), Святыя Евангеллі паводле Матфея, Марка, Лукі, Іаана ў складзе грэка-славяна-руск-беларускай тэтраглоты былі выдадзены Беларускай Біблейскай камісіяй (экзархат) (Мінск, 1991), Васіль Сёмуха пераклаў Новы Запавет (Мінск, 1995) і Біблію цалкам (Мінск, 2002), ксёндз Уладзіслаў Чарняўскі пераклаў Новы Запавет (Мінск, 1999; 2003). У 2007 г. упершыню тэкст Свяшчэннага Пісання быў перакладзены на сучасную беларускую мову ў форме, прызначанай для выкарыстання пры богаслужэннях. Безумоўна, гэта вельмі актуальна ў цяперашняй духоўнай і моўнай сітуацыі на Беларусі. Пераклад тэкстаў сакральнага характару з іншых моў, з’яўляючыся своеасаблівым інструментам полікультурнай камунікацыі, – даволі складаны працэс, які прадугледжвае не толькі дакладнае веданне лінгвістычных законаў, але і добрае валоданне царкоўнымі паняццямі, неабходнасць знаходжання тэксту і самога перакладчыка на адной духоўнай хвалі. Звычайна асэнсаванне перакладчыкам мастацкага арыгіналу прыводзіць да яго непазбежнай суб’ектыўнай трансфармацыі і – як вынік – да праяўлення індывідуальна-творчага пачатку. Менавіта гэтага і немагчыма дапусціць пры перакладзе Свяшчэнных тэкстаў. Спецыфіка перакладу біблейскага тэксту яшчэ і ў тым, што любы пераклад Бібліі адначасова з’яўляецца і яе тлумачэннем. Таму асноўным патрабаваннем да перакладу выступае экзегетычная дакладнасць, а не лінгвістычная эфектыўнасць. Для дасягнення гэтай дакладнасці закранаецца цэлы сувай няпростых гістарычных, тэалагічных, лінгвістычных і іншых пытанняў. Праблема заключаецца яшчэ і ў тым, што старагрэчаская і царкоўнаславянская мовы, з якіх рабіўся пераклад, вельмі старажытныя, шмат якія лексічныя адзінкі ў розных гістарычных перыяды неслі неадэкватную семантычную нагрузку і на цяперашні момант ужо не маюць такога значэння, якое было ім уласціва ў даўнія часы. Таму вельмі цікава выявіць пэўныя трансфармацыі моўных сродкаў параўнання ў перакладах Новага Запавету на беларускую мову шляхам супастаўлення беларускамоўных кампартыўных адзінак з тэкстам синадальнага перакладу на рускай мове.

Кампартыўныя канструкцыі ў перакладах часта перадаюцца даслоўна, захоўваюцца асаблівасці іх

граматычнай будовы і сэнсава-канататыўны змест. Перакладчыкі выкарыстоўваюць адпаведныя злучнікі, якія, акрамя параўнальнага значэння, надаюць кампаратыўнай канструкцыі пэўныя мадальныя адценні. Напрыклад, Евангелле паводле Матфея 6:12: «*И прости нам долги наши, как и мы прощаем должником нашим*» (синодальны пераход); «*І адпусці нам грахі нашыя, як і мы адпускаем вінаватым нашым*» (пераклад У.Чарняўскага); «*І даруй нам нашы правіны, як і мы даруем вінаватым перад намі*» (пераклад В.Сёмухі); «*І даруй нам нашы правіны, як і мы даруем нашым вінаваўцам*» (пераклад А.Клышкі); «*І даруй нам даўгі нашыя, як і мы даруем даўжнікам нашым*» (пераклад Біблейскай камісіі).

Часам адбываюцца сінанімічныя змены параўнальных злучнікаў рознымі перакладчыкамі, напрыклад: 1) Адкрыццё Іаана Багаслова 19:1: «*После сего я услышал на небе громкий голос, как бы многочисленного народа...*» (синодальный перевод); «*...пасля гэтага чуў я голас гучны на небе, як быццам многіх натоўпаў...*» (пераклад У.Чарняўскага); «*пасля гэтага я пачуў на небе гучны голас, як бы вялікага мноства людзей...*» (пераклад В.Сёмухі). 2) Пасланне Іакава 1:10: «*...потому что он преидет, как цвет на траве*» (синодальный перевод); «*...бо праміне ён, як краска палявая*» (пераклад У.Чарняўскага); «*... бо ён мінецца, бы краска ў траве*» (пераклад В.Сёмухі).

У перакладах біблейскіх тэкстаў на беларускую мову параўнанні можна выявіць на розных узроўнях: на моўным – як прыём эстэтычнага мадэлявання рэчаіснасці; на ідэйным – як сродак праяўлення глыбіннага сэнсу; на кампазіцыйным – як элемент структурнай арганізацыі тэксту. Таму пры перакладзе неабходна спалучаць іх літаральнае і сімвалічнае значэнне, маючы на ўвазе, што параўнанне з’яўляецца тут не толькі ўпрыгожаннем тэксту, яно ёсць спосаб больш шырокага бачання свету. Даволі часта яскравы і нечаканы вобраз, створаны пры дапамозе параўнання, дапамагае разуменню і запамінанню складаных тэалагічных ідэй. Такія параўнанні звычайна закранаюць унутраную сутнасць аб’ектаў, экспліцыруючы гэту сутнасць і спрабуючы раскрыць яе з розных бакоў. Менавіта пры перакладзе такіх параўнальных канструкцый неабходны дакладнасць і далікатнасць з боку перакладчыка. Напярэклад, апісанне знешняга выгляду Ісуса Хрыста падчас Яго праабражэння на гары Фавор пададзена трыма евангелістамі наступным чынам: «*Одежды Его сделались блистающими, весьма белыми, как снег...*»; «*І ўбранне Яго стала бліскучым і надзвычай белым, як снег*» (паводле Марка 9:3); «*и преобразился пред ними: и просияло лице Его, как солнце, одежды же Его сделались белыми, как свет*»; «*і перамяніўся перад імі, і зазяла аблічча Яго, як сонца, а ўбранне Яго стала белае, як святло*» (паводле Матфея 17:2); «*И когда молился, вид лица Его изменился, и одежда Его сделалась белою, блистающею*»; «*І калі маліўся, выгляд твару Яго стаў іншым, і ўбранне Яго стала белым і зіхатлівым*» (паводле Лукі 9:29). Перапісаныя апісанні падобныя паміж сабою, аднак у той жа час адрозніваюцца пэўнымі дэталямі. Іх супастаўленне дазваляе вызначыць, што параўнанне «белыми, как снег» – «белым, як снег» і ў рускай, і ў беларускай мовах мае на ўвазе не толькі колер вопраткі, але і ўтрымлівае ацэначную функцыю – паказвае чысціню, святасць, надзвычайнасць Таго, каму яна належыць. Бо што такое снег для той паўднёвай краіны? Гэты нешта ўнікальнае, незвычайнае, гэта нейкі эталон чысціні і прыгажосці, адлюстраванне неба на зямлі. Толькі на горнай вяршыні Хеўрон былі невялікія плямкі снегу. Мабыць, тады, як і сёння, жыхары Палесціны, глядзячы на тую вышыню, былі ўражаны снежавым покрывам. Таму і выкарыстоўваецца гэты вобраз снегу як сімвал белізы і чысціні, перадаючы пачуцці апосталаў, якія ўбачылі праабражэннага Хрыста, які ззяў, як снег на горнай вяршыні.

Такім чынам, пераклад моўных сродкаў параўнання характарызуецца неаднароднасцю і варыянтнасцю на лексічным і граматычным узроўнях, якія, між тым, амаль што не прыводзяць да парушэнняў і зместавых пераўтварэнняў. Выкарыстанне розных моўных сродкаў у перакладных тэкстах сакральнага характару і адначасовае захаванне сэнсавага нападнення гэтых тэкстаў сведчыць пра багацце беларускай мовы і яе здольнасць перадаваць любую інфармацыю.

ЯРОЦКАЯ Ю. А.

КАНДИДАТ КУЛЬТУРОЛОГИИ, ПРЕПОДАВАТЕЛЬ БЕЛОРУССКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВ

ПЕРЕВОДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РУССКОЙ ДУХОВНОЙ МИССИИ В ЯПОНИИ

История русской миссии в Японии открывается прибытием в город Хакодате в 1861 году в качестве настоятеля храма при русском консульстве иеромонаха Николая Касаткина¹³⁵ (1836-1912). Результатом миссионерской деятельности архиепископа Николая стало создание не только национальной Японской православной церкви, но и первого перевода Библии и богослужебной литературы на японский язык.

История христианства в Японии претерпела несколько этапов развития: от принятия новой религии японцами до полного ее запрета в 1639 году. В 1637 году, доведенные до крайности непосильными налогами, христиане о. Кюсю, возглавляемые ронином (самураем, лишившемся своего господина), подняли бунт, известный как Симабарское восстание. Вскоре после разгрома данного восстания была введена система обязательной ежегодной регистрации всех японцев в буддийских приходах (так называемых «домашних храмах»), которая гарантировала непринадлежность членов этих приходов христианской церкви [7, с. 15]. На христианскую религию легло новое нареkanie, что она учит сопротивлению властям, и должна быть запрещена. Последние запретительные эдикты японских правителей против христианства содержали такие выражения: «Пока солнце восходит с Востока, христианский проповедник не явится более в стране»; «... хоть бы сам Бог христианский пришел в Японию, – и ему голова долой» [11, с. 138]. Святитель Николай прибыл в Японию, когда христианская проповедь еще была запрещена законом под угрозой смертной казни.

¹³⁵ Архиепископ Николай, создатель и первоиерарх Японской православной церкви, почивший в 1912 году, был причислен к лику святых 31 марта 1970 года, как равноапостольный святитель, просветитель всяя Японии.